

Spor Ahlakı ve Sporda Etik

Mehmet Göktepe¹

Serkan Aksoy²

Özet

Yaşamın her anında bireyin ahlaka uyan davranışlar sergilemesi beklenir. Aynı beklenti sporun içinde de mevcuttur. Spor faaliyetlerinde bulunan kimselerin, etkinlikleri boyunca mücadele ederken birbirlerine ve rekabet sınırlarına saygı duyması, vicdani değerleri koruyan davranışlar sergilenmesi spor ahlakını oluşturur (Bayraktar, 2022). Belirli kurallar çerçevesine sahip olan ahlak kavramının odak noktasında bireyin toplum içerisinde sergilediği davranışlar ve bu davranışların sonucu olan ilişkiler ele alınır. Yani insanların davranışları toplum belleğinde yer alan kurallar ile karşılaştırılır ve uygun davranışların devam ettirilmesi, tasvip edilmeyen davranışların sınırlandırılması esas amaçtır. Bu doğrultuda ahlakın spor ile olan ilişkisi oldukça yakındır. Etik ise bireylerin veya toplulukların davranışlarında doğrunun ve yanlışın neler olduğunu bildiren ilkeler bütünüdür (Bayraktar, 2022). Etik, karşılaşılan olaylarda yaşanan deneyimlerde anlık veya uzun vadeli karar alma süreci ile ilgilidir (Küçüköğlü, 2012). Spor özelinde etiğin amacı bireylerin herkesçe bilinen ve sporun ruhuna göre düzenlenmiş ilkelere uymaları, adil, dürüst ve saygı çerçevesinde yarışmalarını sağlamaktır. Sporda etiğin sağlanması sporcuların etik anlayışına sahip olup buna göre davranmalarından geçer. Bu kapsamda mevcut bölümde spor ahlakı ve sporda etik ele alınmaya çalışılmıştır.

Spor Kavramı

Spor, sözlük anlamı olarak Latince “*Disportare*” ve “*Desport*” biçiminde “dağıtmak, birbirinden ayırmak” anlamına gelen sözcüklerden oluşmuştur. Güneri (2022)’ye göre, Spor önceden belirlenmiş belli başlı kuralları olan bir veya birçok kişiden oluşan bireysel ya da takım halinde icra edilebilen bedensel ya da zihinsel aktivitelere verilen isimdir. Spor yapmakta amaç eğlenmek, mücadele etmek ve böylece fiziksel ve zihinsel sınırları zorlayarak en iyiye ulaşmaktır. Ferdî veya takım halinde icra edilen sporun birçok çeşidi

1 Balıkesir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, mgoktepe06@gmail.com, Orcid: 0000-0001-7447-0118

2 Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ayvacı Meslek Yüksekokulu, serkanaksoy@comu.edu.tr, Orcid: 0000-0003-1160-3539

mevcuttur. Akkaya (2022a)'ya göre, İnsanların sağlıklı ve kaliteli bir hayat geçirmeleri için bir araç olarak görülen spor, insan yaşamında oldukça etkili olan bir kavramdır. Aktaş (2022)'ya göre, spor kavramı, sağlığın yanı sıra eğlence, rekabet, meslek ve bilim gibi farklı hedefler amacıyla yapıyor olsa da bireyi ve uluslararası iletişimi bir düzlemde tutan temel unsurlardandır.

Spor kendine özgü fiziksel hareket becerileri olan, oynama, eğlenme içgüdüsünden kaynaklanan, insana özgü bir beceri ve mücadeleye dönük bir hareket becerisidir. (Şahin, 2009). Kuralları önceden belirlenmiş, amacı belirli bir hedefe ulaşmak olan ve bu yönde yapılan hareket becerilerinin bütününe spor adı verilmektedir. Yıllar geçtikçe çeşitleri artan bireysel ya da takım halinde icra edilen spor çeşitlerine örnek vermek gerekirse; futbol, voleybol, basketbol, hentbol, kayak, dart, atletizm, güreş, karate, kickboks, satranç, judo gibi örnekler çoğaltılabilir.

Güneri (2022)'ye göre önemi gün geçtikçe artan spor son yılların değerli mesleği ve faaliyeti haline gelmiştir. Milyonlarca insanı aynı duygularla aynı zaman zarfında bir arada tutma gücüne sahip olan spor bu büyük platformu kendi kazancına olanak sağlamak amacıyla kullanmak isteyenler tarafından ticari bir saha haline getirilmiştir. Bu kazanma isteği ve spor yapanından seyircisine, sponsorundan ticari kurumlarına kadar her alanda kendini şiddetle hissettirmiştir. Kazanma hırısının diğer değerlerin önüne geçmesiyle ahlaki ve vicdani ilkeler geri plana itilmiş ve spor amacından sapmış bir hale getirilmiştir.

Sporun asıl amacı adalet, barış, mutluluk ve sevgi olmalıyken yerini şiddet, rüşvet, aldatmaca ve iltimas gibi gayri ahlaki durumlara bırakmış durumdadır. Ahlaki erdemleri hiçe sayan bireylerin çoğunlukla anılmasıyla toplumda spor şiddete ve saldırganlığa davetiye hazırlayan bir olgu olarak tanınır bir hale gelmiş bulunmaktadır. (Tanrıverdi, 2012).

Spor sadece serbest zamanları değerlendirecek, beden eğitimine katkı sağlayacak, eğlendirmeye yarayan bir uğraş değildir. Spor kişinin (sporcunun) hayatının neredeyse her alanına yönelen bir süreçtir. Bu aşamalar bütünüünün kişiye veya sporcuya kazandırdığı her şey, sporun özünü oluşturan ve sporcuda olması gerekli özelliklerdir. (Dever, 2010)

Güner (2022)'ye göre günümüz toplumlarında insanların kendilerini her açıdan geliştirmeleri, birlikte çalışma alanların kolaylaştırılması, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışmanın sağlanması ve toplumda yer edebilmenin en kolay yollarından biri spordur. Spor hem fiziksel aktivite hem de kişilerin kendini gerçekleştirmeleri ve bir kimlik inşası oluşturur. Bu sosyal kimlik hissi bireyin sosyalleşmesine katkı sağlayan bir kavramı ifade eder. (Küçük

ve Koç, 2004) Takım ya da bireysel halde yapılan sporlar aslında kişileri daha düzenli, disiplinli, ilkelere sadık, emirlere ve kurallara itaat eden girmiş olduğu sportif müsabakaların sevincini ve hüznünü paylaşmayı bilen böylece sosyalleşen, paydaşı olduğu gruba aidiyetini arttıran ve o grubu en doğru şekilde temsil etmeye çalışan bir birey inşasına katkı sunar. (Özcan ve Yıldırım, 2011).

Sporun Önemi

Spor ilk çağ insanlarından günümüze dek önemini artan bir doğrultuda sürekli korumuştur. Önceden hayatta kalma, beslenme, korunma ve düşmanlara karşı kendini savunma olarak yapılan spor son çağlarda estetik kaygılarla varlığını sürdürmeye devam ettirmektedir (Güneri, 2022).

Günümüz toplumlarında spora olan ilgi her alanda artmaktadır. Spor gibi dil, din, ırk, mekân, kültür fark etmeksizin bütün insanları tek bir olgu etrafında, ekranların ya da tribünlerin başına aynı anda toplayan başka bir olay yoktur. (Küçük ve ve Koç, 2004). Spor kavramına sporcu tarafından başarıya ve kazanmaya yönelik fiziksel bir çaba, spora izleyici olarak katılan tarafından estetik bir süreç ve toplum açısından bakıldığında ise o toplumun özelliklerini yansıtan bir ayna ve kimi zaman yönlendirebilen bir araç ve en önemlisi de toplumsal bir kurumdur (Akkaya, 2022b).

Spor bireyleri modern yaşamın monotonluğundan kurtararak bireylere özgürce hareket etme alanı sağlarken, bireyleri sedanter, sağlıksız bir yaşamdan kurtarıp daha sağlıklı ve verimli bir hayata yönlendirir. Sporla uğraşan bireylerin hayatı daha düzenli, disiplinli bir hale gelirken bireyin ruhsal sağlığını da olumlu yönden etkilemektedir.

Güner (2022)'ye göre spor bireylerin aktif bir şekilde sosyal alanlarında faaliyet göstermesini sağlayan ve böylece fertlerin sosyalleşmesinde etkin rol oynayan bir olgudur. Bu kavram modern toplumları bütünleştirip bu bütünlükle çeşitli etkinlikler yaparak çeşitli toplulukları, kültürleri, renkleri bir araya getirerek etkileşim kurmalarını sağlar ve böylece sosyal ilişkileri geliştirir. Bireyleri kendi dar çemberlerinden kurtarıp büyük dünyanın farklı kesimleri ile etkileşime geçirerek karşılıklı etkileşimler kurulmasını sağlar. Bu bağlamda spor yeni ilişkiler kurarak farklı milletten ve farklı düşünce ve inanışlardan insanların yeni arkadaşlık iletişimleriyle yeni ilişkiler kurmaya yol açması ve sosyal kaynaşmalara destek sağlaması açısından önemli görülür. Sportif faaliyetler sadece aktif olarak spor yapanları değil aynı zamanda bu faaliyetlere seyirci olarak katılanları, bu faaliyetleri yönetip işletenleri de çok sıcak ilişkilerle sosyalleşme sahasına çekmiştir. (Küçük ve Koç, 2004).

Spor renk, dil, ırk, din fark etmeksizin insan ilişkilerini geliştirerek bireylerin sosyal bir toplum oluşturmaya katkı sağlar. Birçok araştırmacıya göre spor sosyal değişim açısından toplumlar arasında bir katalizör görevi görmektedir (Küçük ve Koç, 2004) Spor, oturmuş bir kişiliğin ve normlara uygun davranışların gelişmesine katkı sağlar. Kişilere olumlu yönde hareket gösterme alışkanlığı kazandırır (Güneri, 2022). Toplum içerisinde olumlu davranışların artmasına yardım eden spor olgusu ile beraber toplum içerisinde eşitlik, müsamaha, diğer canlıların haklarına saygı gibi konularda olumlu yönde gelişim göstermektedir. Toplum kurallarına, milletlerin örf ve adetlerine, gelenek göreneklerine ve toplumsal normlara saygı göstermeye yardımcı olarak insanların özgürleşmesine katkı sağlamaktadır. Spor düzenli çalışma, zamanı verimli kullanma, işleri ve işleyişi planlı bir düzen içerisinde yapma yetisi sağlar. (Yorulmazlar ve Terlemez, 2020).

Ahlak

Bayraktar (2022)'a göre ahlak, yüzyıllardır filozoflar tarafından incelenen, hakkında birçok varsayımlar, fikirler ortaya konan, yorumlar yapılan bir kavramdır. Buna rağmen pozitif ilimler arasında yer almamaktadır. "Bir ahlak ilmi vardır, çünkü kendine özgü ahlaki olayları belirli bir metotla inceler. Belli kurallar ve ahlaki kanunlara sahiptir. Fakat bu kurallar ve kanunlar, olayların gözlem ve deneylerinden çıkarılmamıştır. Bu sebeple ahlak ilmi, pozitif bir ilim sayılmaz." (Pazarlı, 1980). Ahlak kavramı içinde birçok etmen bulunmaktadır fakat toplum ve o toplumda yaşayan bireyler arası ilişkilerde herkesin beraber oluşturduğu kuralların iyi ya da güzel olup olmadığı şeklinde belirtilmesidir.

Bayraktar (2022)'a göre insan yaşayan bir varlık olarak içinde bulunduğu toplulukta fikirleri, davranışları ve eylemleri ile bir birey haline gelir. İnsanı diğer varlıklardan ayıran birey olabilme yeteneğidir. Her birey kendi düşünce ve söylemlerinde özgür olsa dahi yaşamın doğal bir sonucu olarak içinde bulunduğu toplumu negatif yönde etkilememek adına, çağlar boyunca aynı veya yakın toplumların bireyleri tarafından insan yaşamına adapte edilmiş doğal kurallara uymak yükümlülüğündedir. Bu kuralların temeli bireyin kendine ve dahil olduğu topluluğa zarar getirecek eylemlerde bulunmaması gereğidir. Ahlakı dinden ayıran en önemli nokta burasıdır. Din daha çok manevi bir güce yönelik kuvvetli inançtan doğarak, bu inancın gereği olarak bireyi ve toplumu korumaya yönelik davranışları öğütleyip zarara neden olacak davranışları kısıtlarken, ahlak yaşanan toplum ve dünya hayatının düzenini korumaya yönelik davranışlarda bulunmayı gerekli kılar.

Ahlak, toplum tarafından iyiliği ve doğruluğu kabul edilmiş, toplumu oluşturan fertlerden uyulması beklenen, insanların hayatlarında bir rehber olarak kabul ettiği davranış kuralları bütünüdür (Cevizci, 2000). Ahlak insan ilişkileri ile ilgilidir ve insanın kendine, toplumda yaşayan diğer bireylere ve aslında tüm canlılara saygısı ve bunlarla ilişkisi üzerine kuruludur.

Spor ve Ahlak İlişkisi

Aile ile başlayıp okul çağında gelişen zarar veren alışkanlık ve davranışlardan uzak durarak aktif bir yaşamı sürekli içselleştirmesi, aile ve toplum ile iyi, uyumlu olmasını sağlayacak değerler kazandırmak sporun amacıdır (Zorba, 2012). Baykara (2022)'ya göre spor kişinin fiziksel ve zihinsel gelişimine katkı sağladığı gibi mücadele, heyecan, yarışma ve yenme gibi amaçları da içermektedir. Fakat aşırı kazanma isteği bazen sporda ahlaki ilkelerin görmezden gelinmesine neden olabilmektedir. Bu da sporun saygı, barışçıl, eğitici, sosyalleştirici yönünün dışına taşarak rahatsızlık verici bir boyuta çekilmektedir. Sporda kurallara uymak, rakibine saygı duymak önem arz etmektedir. Sporu spor yapan uyulan belli kuralların mevcut olması ve onlara uyulmasıdır denilebilir. Bu nedenle sportif ahlaki ilkelerin dışına çıktığında ortaya sadece kavgaya, kargaşaya, karışıklığa çıkacaktır (Tanrıverdi, 2012). Sporda ahlak kavramına yakın olarak fair play kavramından bahsedilebilir. Türkiye Futbol Federasyonunun 5. Maddesinde fair play, "oyunu dürüstçe oynama, rakibine sportmenlik çerçevesinde davranma düşüncesinden hareket ederek, müsabakalara katılan kulüpler, oyuncular, hakemler, teknik yönetici, öğretici ve eğiticiler ve seyircilerin:

- a) Oyun ve yarışma kurallarına riayet etmeleri,
- b) Karşı takım oyuncularına, maçı yönetenlere, maçla ilgili diğer görevlilere, seyircilere, basın ve yayın temsilcilerine sportmence davranmaları ve bu konuda her türlü çabayı harcamaları,
- c) Maçlara katılan herkesin, maçtan öncesinde, sırasında, sonrasında, maçın sonucuna ve maçı yönetenlerin verdiği kararlara saygılı davranmaları" olarak tanımlanmıştır (URL 4, 2022, s. 1).

Fair play spordaki ahlak olarak ifade edilebilir. Sporunun istediği şeyi uygun olan yoldan doğru bir rekabet ortamında, rakiplerine zara vermeden elde etmeye gayret etmesi, dürüst başarı elde etmeye çalışması ve yapılan sporu seyredenlerin de aynı bilinç ile sportif mücadelede yer alması, spor ahlakının genelini oluşturur (Baykara, 2022). Spor ile bireyler kendi egolarını aşip özveri ile hareket etmeyi öğrenebilirler (Katkat, 2005) Sporcuların evrensel ahlaki değerleri benimsemekle birlikte en üst noktaya çıkarma çabaları

olması ve bunu spor müsabakalarında fiillerine yansıtmaları spor ahlakının temel faktörüdür. Söz konusu ahlaki değerler ile ilgili olarak; dürüstlük, dayanışma, haksız kazanç, rakibe saygı, adalet, hoşgörü, adalet sağlamaktan uzak durmak, din, dil, ırk ayrımı gözetmemek, rakibi ve hakemi hatta herkesi aldatmamak gibi genel prensiplerden bahsedilebilir (Baykara, 2022).

Bireylere bu ahlaki değerleri kazandırma konusunda sporun göz ardı edilemez bir etkisi mevcuttur. Sporcuların; gayri ahlaki davranışları normal kabul etmeye sebep veren her ne biçimde olursa olsun kazanmalıyım fikri ile hareket etmeden ahlaki erdemlere bağlı şekilde bir mücadeleleri olmalıdır. Bu da sporda sportmenlikten uzaklaşmaya ve ahlak dışı olayların artışına sebebiyet vermektedir. Sporun herhangi bir alanında şampiyonluğu elde etmek demek insani ve ahlaki değerleri göz ardı ederek mücadele etmek manasına gelmemektedir. Aksine sevgi, saygı, kardeşlik, dostluk çerçevesinde olmalıdır (Baykara, 2022). Bunun tersi olan bir durum ahlaki olmayacağı gibi yapılandırma spor demek de pek hoş olmayacaktır (Tanrıverdi, 2012).

Birey, spor karşılaşmaları sırasında mükemmeli elde etme arzusu ile o anki mevcut halini aşmak ister. Bu hal ister istemez bireyi ruhsal ve fiziki olarak zorlar. Sporun bir oyun olduğu gerçekliğini göz ardı etmesine sebebiyet verebilir. Özellikle müsabaka ya da olimpiyatlarda bu üst seviyede olur ve baskı oluşturur. Böylesi durumlarda kişinin sportif erdem gerekliliklerini yerine getirmesi, hoşgörülü, kendisine hâkim olması, kurallara bağlı olması beklenir. Bu açıdan spor bir değerler topluluğudur (Durak, 2011).

Baykara (2022)'ya göre spordaki davranışlar ile ahlakın içe içe olduğu söylenebilir. Örneğin odasında yalnızken küfreden sporcuya kimse bir şey söylemez. Ancak bu davranış müsabaka esnasında fiile dönüştürerek yaparsa hem seyirci tarafından hem diğer sporcular tarafından hem yöneticiler hem hakem tarafından tepki görür. Çünkü küfür toplum tarafından hoş görülmemeyen ve ahlaka uygun olmayan bir davranıştır. Bir davranış sadece tek başına ahlaka ilgili değildir. En önemli sebebi de bireyin bir davranışta bulunduğu başka insanları da etkilemesidir. Sporcuların davranışlarının sorumluluğunu taşıyabilmesi gerekmektedir. Çünkü sporcu yaptığı davranıştan her insan gibi sorumludur. Rakibine kasten tekme atmak, küfretmek, tükürmek ahlaka uygun değildir aksine ahlak dışıdır (Yapan, 1992). Görüldüğü gibi ahlak sporun gerçekten olması gerektiği gibi yapılmasını sağlayan kilit taşı görevini üstlenmektedir. Gürpınar (2009), sporcuların küçük yaşlarda spor eğitimcileri sportmenliğe uygun yakışır biçimde yetiştirilmesinin önemine vurgu yapmıştır ve Gürpınar (2014) sporun değerler eğitimi sistemine birçok şekilde yansımalarının olduğunu ifade etmiştir. Yanı sıra sporculara altyapı

ve okul müsabakalarında sportmenliğe uygun ve özendirici araştırmalar için destek verilmesini vurgulamıştır.

Etik Kavramı

Türk Dil Kurumuna göre etik sözcüğü, farklı meslek dalları arasında kişilerin yapması ve yapmaması gerektiği davranışlardır (Türk Dil Kurumu, 2015). Etik, Yunanca “ethos” kelimesinden türetilmiştir. Yunancada ethos insanların yaşamlarını sürdürdükleri yer ile alışkanlık, görenek, gelenek ve bir bireyin yaratılış öz nitelikleri gibi anlamlar taşımaktadır (Bozkurt, 2000). Etik sözcüğü, alışkanlık, töre, görenek anlamında kullanılmakla beraber, genel olarak doğru-yanlış eylemleri tanımlayan prensipler veya kuralları işaret eder (Robbins ve DeCenzo, 2007).

Etik; ahlaki olarak var olanın temellerini ve özünü araştıran, insanın bireysel ve toplumsal hayattaki ahlaki davranışları ile ilgili sorunları inceleyen (Akarsu, 1984) insanların karşılıklı kurduğu toplumsal ve bireysel ilişkilerin en temelinde yer alan kuralları ve değerleri iyi-kötü doğru-yanlış olarak ahlaki açıdan inceleyen felsefe dalı olarak tanımlanmıştır (Kırel, 2000).

Etik, bireylerin yaptığı işlerin ve yapılma şekillerinin doğruluk payını araştırmaktadır (Pisarenko ve Pisarenko, 1973). Etiğin amacı bütün yönleri ile ahlaki olan ile olmayana tartışma ve ahlaki davranışların hangi ölçüde yanlış ya da doğru olduğunu belirlemektir (Yüce, 2007). Etiğin yaptırımı kişinin kendi vicdanıdır. Vicdanını dinleyen kişi toplumsal ve bireysel ilişkilerinde dengeyi büyük oranda yakalamış olur (Mocan, 2002). Bu sebepten etiğe insan ilişkilerinde nasıl davranılmasını ve bu ilişkilere nasıl yön verilmesini gösteren bir rehber olarak bakılabilir.

Günlük hayatta “etik” ile “ahlak” kavramları birbirleri yerine kullanılmakla birlikte literatürde bu iki kavram arasında farklılıklar bulunduğu kabul görmektedir (Kayabaşı ve Tekiner, 2017; Coşkun ve Çelikten, 2020). Ahlak ve etik arasındaki en temel belirleyici faktör etiğin ahlak konusuna objektif bir gözle bakan bir felsefe dalı olmasıdır (Çam, 2022). Ahlak kötünün ve iyinin ne olduğuna karar veren ortak inanç ve değerleri, etik ise eylem ve değerlerin özünde yanlış ve doğruyu seçme düzenleme süreci olarak geçmektedir (Baudot, 2002). Ahlak, sosyal hayat içerisinde değişen gelişen soyut ve karmaşık bir yapıyı, bir değerler sistemini içerirken; etik ahlaksal yapıya ilişkin açık ve somut kuralları içermektedir (Nuttall, 1997).

Spor Etiği

Etik eylemler bireylerin toplum içerisinde hoş karşılanacak ve güzel görülecek kabul edilebilir davranışlar ortaya koymaları olarak tanımlanabilmektedir (Güneri, 2022). Bu davranışların güzel ve uygun oluşu icra eden ve davranışın muhatabı kimseler arasında memnuniyetin oluşmasından kaynaklanmaktadır. (Tiyek ve Peker, 2002).

Güner (2022)'ye göre spor, asıl anlamı ile mevcudiyetini sürdürebilmesi için etik ilkelere uygun davranmaya mecburiyet hissetmektedir. Son dönemlerde sporun asıl amacından saptırılarak bazı menfaatler uğruna bir meta haline getirilmesi ve ahlaksızlıkların ve ilkesizliklerin alanı haline gelmesi herkes tarafından kabul edilecek bir spor etiği bütünlüğünü daha elzem hale getirmiştir. Spor etiği ile yapılmaya çalışılan temel gaye bireylere sportif alanda uygun olabilecek evrensel etik kurallarının içselleştirerek gerçek alanlarda uygulamaya geçilmesini sağlayabilmektir. (Tuncel, 2014).

Bir arada yaşayan bireylerin oluşturduğu her kuruluş ve işleyiş etik ilkeleri bünyesinde barındırma durumundadır (Güneri, 2022). Bu etik ilkeler bir arada yaşayan insanların beraber hareket etme, birbirlerinden güvende olma ve geleceğe aynı duygularla ulaşma arzusunu taşıyabilmektedir. Toplumların huzur ve sükûn içerisinde beraber yaşamalarını sağlayan etik ilkeler bireylerin ayrıştığı ayrı alan ve kurumlarda da aynı düzeni sağlayan içsel mekanizmalardır denilebilir. Toplum açısından büyük öneme sahip bu kurum ve kuruluşların başında spor temelli organizasyonlar örnek olarak verilebilmektedir. Temeli spora dayanan bütün işletme ve kurumların insanlarla olan iletişimi çok güçlü ve bağlayıcı olabilmektedir. Spor organizasyonların en küçük biriminden en büyük birimine kadar tüm parçalar amaca uygun sürekliliği devam ettirebilmek için etik ve ahlaki kurallara uymak zorunluluğu hissedebilmektedirler. Karşılıklı sevgi ve saygının olmadığı ortamlarda bireylerde ortamı terk etme ve işleyişi sekteye uğratabilme durumu ortaya çıkabilmektedir. Bu etik ilkesizlik vaziyetinin devam etmesi durumunda amacına uygun bir spor olgusundan bahsetmek ve spor kurumlarının doğru bir şekilde varlıklarını devam ettirmesi söz konusu olmamaktadır. (Tiyek ve Peker, 2002).

Spor ile ilgili yapılan araştırma ve gözlemlerde etik olarak bakıldığında Türkiye' de özellikle en meşhur dal olan futbolun gün geçtikçe asıl amacından uzaklaşarak yeni amaçlar ve anlamlar taşıdığı söylenebilmektedir. Spor hayatın akışı içerisinde toplumları ilgilendiren ekonomi, siyaset, sosyoloji gibi diğer dallardan bağımsız değil her biri ile ayrı ilişkiler içerisindedir. Bu ayrılmaz ilişkiler bağlı oldukları toplumun yapısını ortaya koymaktadır. Spor ile sıkı ilişkiler içinde olan spor basınına bakıldığında amacın daha çok spor-

tif müsabakaların anlatımı, sporcu transferleri ve spor taktikleri üzerine yoğunlaştırdığı fakat asıl gaye olan toplumları etkileyip yönlendirme sosyolojisi üzerinde yeterince durulmadığı görülmektedir.

Antrenör ve Etik

Spor etiği ile ilgili yapılan çalışmalarda sporcu yetiştirme etiği üzerinde önemle durulduğu ve bu konuda çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Spor denilince spor disiplini oluşturulan elemanların sporcu, çalıştırıcı, seyirci, yönetici ve teknik direktör gibi temel görüngülerden oluştuğu görülür. Bu görüngüler arasında çalıştırıcının önemi yadsınamaz derecede öne çıkmaktadır (Güneri, 2022).

Antrenörlerin bu önemi sporun hemen her alanda kendini göstermesiyle doğru orantılıdır. Sporculara faaliyet kurallarını öğreten, sporcuların yeteneklerinin farkına varmalarını sağlayan, sporcuları müsabakalara en doğru şekilde hazırlayan ve sporcuların bireysel farklarını göz önünde bulundurarak çalışma programı belirleyen kişidir. Antrenörler bildiklerini ve yaşadıkları ile tecrübe ettiklerini sporcularına aktararak spor ilkelerini benimsetmeye çalışırlar. Üyesi oldukları takım ya da kurumların iyiliği ve birliği adına kardeşlik bilinci oluşturulmaya çalışılır. Çalıştırıcılar sporcularının eksik yönlerini tespit edip hem fiziksel hem de ruhsal yönden müsabakalara hazır hale getirirler. Antrenörlerin bu açıdan önemleri oldukça fazladır. (Uzun, 2004)

Güneri (2022)'ye göre spor etiği açısından antrenörlerin yapmaları gereken etik ilkeler özetlenebilir. Antrenör sporcularla sürekli bir halde iletişim halinde olmalıdır, yeni gelen neslin yeteneklerini ve yapabileceklerini fark ederek en uygun yönlendirmeleri yapabilmelidir. Sürekli ve fazla antrenmanın olası sonuçlarını fark edebilmeli ve oluşabilecek olumsuzluklara karşı önlem alabilmelidir. Antrenmanlarda oluşabilecek sakatlık ve diğer sağlık sorunlarına karşı önlemler alabilmeli ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak kişiye özel eğitim uygulamaları hazırlayabilmelidir. Çağın gerekliliklerine ayak uydurup sporcularda yeni beceriler oluşturabilmelidir. Sürecin önemini fark ettiği kadar sonucunda önemli olduğunu bilerek değerlendirme formları oluşturabilmelidir. Doğru beslenme ile ilgili yeterli bilgiyi sporculara aktarabilmelidir. Sporcuları mental ve fiziksel açıdan rahatlatacak egzersizler hakkında kendini geliştirebilmeli ve sporcuya enerji kaynağı oluşturacak yolları belirleyebilmelidir. Destek verici yan besinler ve ek gıdalarla ilgili doğru tavsiyelerde bulunarak egzersiz ve müsabaka performanslarını arttırabilmelidir. Antrenörler bilgi ve tecrübelerini aktardıkları kadar uygun davranış ve duruşları ile sporculara örnek olabilmelidirler. Ahlaki ve etik ilkelerle ilgili bilgi, nasihat ve emirlerin yanında doğru örnekler olmaları daha

elzem görülebilmektedir. Antrenörlerin doğru ve yanlış her davranışı sporcular tarafından gözlemlendiği için etik açıdan etkili örnekler olmaları önemli bir gerçek olarak spor kurumu içinde görülebilmektedir. (Tuncel, 2014).

Sporcu ve Etik

Sporcu davranışlarında erdemlerle kuşatılmış, kendisine ve temsil ettiği topluluğa karşı bilinçli ve sorumlu bir birey olmanın önemini taşıyor olabilmelidir. Genç sporcular üzerinden yapılan getirim kavgalarına alet edilmek adına amacına uygun durabilmeyi bilmek ve öğrenmek durumundadır. Ruhî, manevî ve ahlakî ilkelerinin büyük paralar karşılığında bile olsa değiştiremeyeceği bilincinde olabilmelidir. Kazanma hırsının, etik ilkelere göre spor yapma amacının öne geçtiği yerde sağlık, dürüstlük, adil oyun vb. önemli konular geri plana itilebilmektedir. Bu durum ünlü bir sporcunun iyi paralar kazanabileceği bir maçtan kısa bir süre önce sakatlık geçirmesine rağmen aceleci davranarak sağlığını bile hiçe sayıp maça katılıp o parayı kazanabilme duygusunun öne geçmesine sebep olabilmektedir. Bunun gibi ileriki yaşlarda ciddi sağlık sorunları yaşayacağını bilmesine rağmen doping ve kimyasal uyarıcıları kullanmayı göze alabilmektedir. Bunun sonucunda erken yaşta iç organların iflası ve çeşitli hastalıklar beraberinde gelebilmektedir (Güneri, 2022).

Sporcu bireysel menfaatlerini gözetirken etik ilkelere bağımsız kalmamalı sporcunun sporu sadece kendisini değil tüm toplumu etkileyip ilgilendirmekte olduğu bilinci unutulmamalıdır. (Şahin, 2009)

Sporcu müsabakada yarıştığı rakiple iki ayrı yarışmacı olarak eşit şartlarda yarışabilmenin önemi bilinciyle hareket ederek kandırmaya, hileye ve aldatmaya başvurmadan dürüstçe yarışmayı içselleştirerek ve kurallara itaat ederek yarışabilmeyi hedef haline getirebildiğinde etik davranmış olacaktır. Empati kurarak rakibe saygı göstermeyi ve haksız fırsatlardan kaçınarak yarışmayı prensip haline getirebilmelidir. Ödülü bir amaç olarak değil spor ortamının getirdiği doğal bir sonuç olarak görebilmelidir. Kazanmak kadar adil ve erdemli bir mücadele ile kaybedebilmenin önemi temele alınabilmelidir. (Öngel, 1997)

Sporcu etik ilkelere uygun davrandığı bir spor ortamında dürüstlük ilkesinin öneminin farkına varabilmelidir. Dürüstlüğe uygun davranış gösteren bir sporcu rakibi düşman olarak görmemeli oyunun sürdürülebilmesi için en değerli öğe olarak kabul edebilmelidir. Bu yaklaşımla hareket edebilen sporcu kural tanımamışlığı etik olmayan bir davranış olarak kabullenebilmelidir. Bu durum sporcu açısından etik, onurlu ve ahlakî bir tutum olacaktır. Etik ilkelerin ön planda tutulduğu bir sporda şiddet, küfür ve saldırganlığın

görülme olasılığı oldukça azalacaktır. Yenilen rakip saygı ile karşılanıp centilmen bir tavırla tebrik edilebilmelidir aynı zamanda yenilgi durumunda da rakibin zaferi kutlanabilmeli ve saygı gösterilebilmelidir. Onurlu ve saygın bir rakip ile karşılaşmak kaliteli ve etik ilkelere uygun bir yarışın teminatını oluşturabilecektir. (Öngel, 1997).

Her ne pahasına olursa olsun kazanç sağlamaya çalışan bir sporcu hileye, haksız kazanca ve aldatmaya başvurmadan imtina etmeyecektir. Spor yönetiminde düzeni sağlayıcı kurumları ve etik ilkeleri ihlal etmiş olacaktır. Kendince yaptığı haksızlıklara etik bir kılıf bulabilse de spor etiği ilkelerine aykırı olacaktır. Sporcular müsabakada avantaj sağlayabilmek adına uyarıcı ve ergojenik maddelere başvurdukları anda etik ilkelere bahsetmek mümkün olmayacaktır. (Öngel, 1997)

Spor da Etik Dışı Davranışlar

Spor endüstrileştikçe insanlar arasındaki rekabet düzeyi de en üst seviyeye çıkmıştır. Ve en nihayetinde spor sporcular için bir kazanç kapısıdır (Bayraktar, 2022). Bu büyük dünyada yer almak, yerini korumak birey üzerinde elbette yüksek bir baskı unsurudur. Sporun ulaştığı bu devasa dünyada rekabet öylesine bir hal almıştır ki sporcular üzerindeki kazanç kaygısı, yüksek beklentiler ve baskı sporcuları kural dışı davranışlara itebilmektedir (Tükenmez, 2009). Oysa sporun özünde yer alan ilkelere dolaylı olarak yer alan tüm bireylerden dürüstlüğü, doğruyu ve adil biçimde yarışmayı korumaları beklenir (Özbek, 1999).

Uluç (2022)'a göre kaygı, sporcuların doğru kararlar almalarının önüne geçebilmektedir. Çoğu sporcu, sporun içinde yer almayan, yalnızca izleyici olarak bulunan insanların stres, kaygı, kazanma baskısı gibi birçok duygu durumu içerisindeyken mücadele etmeye çalışmanın ne anlama geldiğini bilmediklerini, sporcuları gerçekten anlayamadıklarını düşünürler. Bu durum sporcularda dış dünyanın kendilerine gösterdikleri ilgi ve kazandıkları popülerlik ile birleşince kendini üstün görme hali ortaya çıkar. Üstünlük hissiyatı ise sporcuları içinde yaşadıkları dünyadan soyutlayarak toplumsal kurallara dahil olmadıkları düşüncesine iter. Aslında bu da sporda kural dışı davranışlara sapmanın ilk adımını doğurur (Tükenmez, 2009). Sporda kural dışı davranışların temelini ise yasaklı madde, şiddet ve şike oluşturur. Sporun esas amacına ve ruhuna aykırı bu davranışlar sağlıklı toplum ve sağlıklı birey idealinden bir hayli uzaklaşmaya neden olur (Özbek, 1999).

Sonuç

Yaşamın her anında bireyin ahlaka uyan davranışlar sergilemesi beklendir. Aynı beklenti sporun içinde de mevcuttur. Spor faaliyetlerinde bulunan kimselerin, etkinlikleri boyunca mücadele ederken birbirlerine ve rekabet sınırlarına saygı duyması, vicdanı değerleri koruyan davranışlar sergilenmesi spor ahlakını oluşturur (Bayraktar, 2022). Belirli kurallar çerçevesine sahip olan ahlak kavramının odak noktasında bireyin toplum içerisinde sergilediği davranışlar ve bu davranışların sonucu olan ilişkiler ele alınır. Yani insanların davranışları toplum belleğinde yer alan kurallar ile karşılaştırılır ve uygun davranışların devam ettirilmesi, tasvip edilmeyen davranışların sınırlandırılması esas amaçtır. Bu doğrultuda ahlakın spor ile olan ilişkisi oldukça yakındır. Sporda bireyler arasında yarışma amaçlı bir rekabet oluşturulduğu zaman taraflar uymaları gereken kurallar ile sınırlandırılır, rekabetin özünü koruyarak mücadele edilmesi beklenir. Bu bakımdan spor içinde ahlaki değerleri fazlasıyla barındırır. Birey kendi üzerindeki davranışlarında özgürdür ve birey bu davranışlarında kendi ahlaki vicdanı ile sınırlandırılır. Ancak söz konusu davranışlar toplum üzerinde etki göstermeye başladığında ahlaki düzen devreye girer (Yapan, 1992). Spor kuralları toplumsal değerlerin dışında düşünülemez. Bu yüzden sporculardan etkinlikleri sırasında bu toplumsal değerleri hâkim kılarak rekabet etmeleri, rakibi olan sporculara saygı göstermeleri beklenir (Bayraktar, 2022). Çünkü rakip sporun ve sporcunun var olma sebebidir. Rekabet edecek bir sporcu olmazsa sporcunun kendisine de ihtiyaç kalmayacaktır.

Spor ahlakının sporculara çizdiği sınırlar yapay ve sonradan oluşturulmuş değil zaten sporun doğasında mevcut olan sınırlardır. Yarışma amacının spora dahil olmasıyla birlikte bu sınırları aşma çabası da ortaya çıkmıştır. Bu nedenle sporda ahlak tartışmaları da en başından beri var olmaktadır. Spora ahlaki değer üzerinden bakıldığında ister amatör ister profesyonel olsun sportif faaliyette bulunan herkesten evrensel ahlaki değerlere uygun hareket etmeleri beklenir. Bu sporda din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin tüm katılımcıların eşit şartlarda, saygı sınırları içerisinde adil bir şekilde mücadele etmeleri gerektiği anlamına gelir. Elbette sporun içerisindeki kazanma hırsı ve bu hırs nedeni ile ahlaki sınırlardan uzaklaşma her zaman var olmuştur ancak sporun yayılması, popülerleşmesi ve yüksek kazançlar elde edilmesi bu davranışların sayısını arttırmıştır.

Sporun içindeki mutlak kazanma amacı bu sınırların aşılmaya çalışılmasıdır. Ancak, bir araya gelerek karşılıklı spor yapmak isteyen insanlar belirli kural ve sınırlamaları kabul etmiş olurlar. Bu kural ve sınırlamalar oyun ve eğlenceyi hâkim kıldıktan sonra üstünlük ku-

rabilme amacı güden spor faaliyetlerinde adil bir yarışma ortamı oluşturarak herkese eşit yarışma koşullarında mücadele ettiği, hak edenin kazandığı bir düzen sağlamış olur. Bu doğrultuda doğal olarak ortaya çıkan, sporda etik değerlere bağlı kalarak rekabet etmelerini ilke edinen Fair-Play kavramı doğmuştur. Bu kavram sporcuların mücadeleleri boyunca şartlar ne olursa olsun öncelikle rakibine saygısını koruması, rakibini dezavantaja uğratmak adına kural dışı ve sporun temel öğretilerini bozacak şekilde hareket etmemesini, mücadele edilen rakibin bir düşman olmadığını öğütler (Yıldıran, 2002).

Spor, yapısal açıdan bir bütün olarak ele alındığında kişilerin mükemmeliyetini amaçlamaktadır. Kişilerin spor şartlarında kurdukları etkileşimlerde fair-play ile ilgili olarak düzgün karar alabilme becerileri, sosyal yaşamda dürüst ve doyum sağlayan bir hayata sahip olmaları açısından öğrenme ve düşünce yeteneklerinin gelişmesinde etkili olmaktadır” (Türkmen ve Varol, 2015). Etik ise bireylerin veya toplulukların davranışlarında doğrunun ve yanlışın neler olduğunu bildiren ilkeler bütünüdür (Bayraktar, 2022). Etik, karşılaşılan olaylarda yaşanan deneyimlerde anlık veya uzun vadeli karar alma süreci ile ilgilidir (Küçüköğlü, 2012). Spor özelinde etiğin amacı bireylerin herkesçe bilinen ve sporun ruhuna göre düzenlenmiş ilkelere uymaları, adil, dürüst ve saygı çerçevesinde yarışmalarını sağlamaktır. Sporda etiğin sağlanması sporcuların etik anlayışına sahip olup buna göre davranmalarından geçer. Sporcuların etiği öğrenmesi ise etik bilinci sahibi spor eğitimcileri tarafından sağlanmalıdır (Tarakçıoğlu ve Doğan, 2013). Etik anlayışının temelinde farklılıkların bilincinde olarak din, dil, ırk ayrımı yapmamak, fair-playi anlamak, empati kurabilmek ve insanlara örnek olabilmek yatmaktadır.

Kaynakça

- Akarsu, B. (1984). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, İstanbul
- Akkaya, C. (2022a). *Küreselleşme Sürecinde Spor ve İletişim*. Uluç, E. A. (Ed). Sporda Güncel Yaklaşımlar İçinde. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akkaya, C. (2022b). *Spor Ekonomisi*. Yalçın, S. (Ed). Spor Bilimleri Alanında Uluslararası Araştırmalar V. İçinde. Konya: Gazi Eğitim Yayınevi.
- Aktaş, F. (2022). *Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Spora İlişkin Tutumlarının İncelenmesi*. Yalçın, S. (Ed). Spor Bilimleri Alanında Uluslararası Araştırmalar V. İçinde. Konya: Gazi Eğitim Yayınevi.
- Baudot, B. S. (2011). *Candles in the dark: A new spirit for a plural world*. Washington: University of Washington Press.
- Baykara, S. (2022). *Sporda Ahlakî Karar Alma Tutumu ile Olumlu Sosyal Davranış Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rekreasyon Anabilim Dalı, Sakarya.
- Bayraktar, M. T. (2022). *Altyapılarda Futbol Eğitimi Görmekte Olan Sporcuların Ahlakî Karar Alma Tutumlarında Ebeveyn Faktörünün İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, Samsun.
- Bozkurt, V. (2000). *Küreselleşme Kavramı, Gelişim ve Yaklaşımlar, Küreselleşmenin İnsani Yüzü*. İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım A.Ş.
- Cevizci, A. (2000). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Coşkun, B. ve Çelikten, M. (2020). Öğretmenlik meslek etiği üzerine bir inceleme. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(21), 686-710.
- Çam, D. (2022). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kültürel Zekâ Düzeyleri ile Mesleki Etik İlkelerine Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Iğdır İli Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ağrı.
- Dever, A. (2010). *Spor sosyolojisi*. İstanbul: Başlık.
- Durak, N. (2011). Gelenek ve modernite etkileşimi bağlamında spor etiği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (27), 43-63.
- Ferhat, A. (2022). *Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Spora İlişkin Tutumlarının İncelenmesi*. Seda Yalçın (Ed). Spor Bilimleri Alanında Uluslararası Araştırmalar V içinde. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Güneri, E. (2022). *Spor Ahlakı ve Spor Etiği İlkelerinin İslam Anlayışı Açısından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Spor Yönetimi Anabilim Dalı, Burdur.

- Gürpınar, B. (2009). *Basketbol ve Futbol Hakemlerinin Karşılaştıkları Sportmenlik Dışı Davranışlar ve Bu Davranışların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürpınar, B. (2014). Altyapı sporlarında ahlaki karar alma tutumları ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: Bir Türk örneğinde Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 39(176): 405-412.
- Katkat, D. (2005). Türk Yazılı Spor Basınında Futbol ve Fair Play/Football And Fair Play In Turkish Written Press. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(3).
- Kayabaşı, O. ve Tekiner, M. A. (2017). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Halkının Polis Meslek Etiği Kapsamında Polis Algısının Ölçülmesi. *Türk İdare Dergisi*, (485), 661-693.
- Kırel, Ç. (2000). Örgütlerde Etik Davranışlar, Yönetimi ve Bir Uygulama Çalışması. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Küçük, V. ve Koç, H. (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (9).
- Küçükkoğlu, M.T (2012). Etik Değerler ve Etiğin Kurumsallaşması. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi* 4(1), 177-185
- Mocan, M. R. (2002). Etik ve meslek etikleri, *YDK Yüksek Denetim Dergisi*, 1 (1).
- Nuttall, J. (1997). *Ahlak üzerine tartışmalar* (A. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Öngel, H. B. (1997). Sporda Etik Değerler Açısından Doping. *Beden Eğitimi Spor Bilimleri Dergisi*, 2, 68-79.
- Özbek, O. (1999). Sporda Etik Dışı Davranış Alanları ve Etik İlkeler. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(4), 38-50.
- Özcan, G. ve Yıldırım, S. (2011). Lisanslı Olarak Takım Sporü ve Bireysel Spor Yapan ile Spor Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 112- 113.
- Pazarlı, O. (1980). *İslam'da Ahlak*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Pisarenko, V. ve Pisarenko, İ. 1973. *Педагогическая Этика. [Pedagoji Etiği.]* Minsk: Narodnaia Asveta Yayınları.
- Robbins, S. P. ve DeCenzo, D. A. 2007. *Supervision today!*. New Jersey: Pearson Prentice Hall. Upper Saddle River,
- Şahin, M. (2009). *Spor ahlakı ve sorunları* (2. Baskı). İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Tanrıverdi, H. (2012). Spor ahlakı ve şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 1072-1092.

- Tanrıverdi, H. (2012). Spor ahlakı ve Şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies. Publication of Association Esprit, Soci t  et Rencontre Strasbourg/France*, 5(8), 1071-1093.
- Tarak oğlu, S., ve Doğan, B. (2013). Spor Etiği Bağlamında Gen Dopingi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 24(1), 45-54.
- Tiyek, R. ve Peker, K. (2002). Örgütsel Etik Davranışlar: Bir Araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 113-136.
- Tncel, S. D. (2014). *Spor etiği*. https://dSPACE.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/71576/S.D.Tuncel_spor_etigi_bolum_etigi.pdf?sequence=1 Adresinden alınmıştır.
- Tükenmez, M. (2009). *Toplumbilim ve Spor*. Kaynak Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2015). *Türkçe Sözlük* (genişletilmiş baskı). Ankara: TDK
- Uluç, E. A. (2022). Raket Sporlarında Yarışma Kaygısı Düzeyinin Kendini Engelleme Eğilimi Bakımından İncelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 6(3), 261-270.
- Uzun, R. (2004). Türkiye’de spor basınının etik anlayışı. *İletişim Dergisi*, 1-23
- Yapan, T.H. (1992). Spor Ahlakı-Beden Eğitimi Dersinde Ahlakı Eğitim. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldıran, İ. (2002). “Fair Play: Kapsamı, Türkiye’deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifler”. *7.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresine Sunulan Bildiri (Teksir)*, (s. 13-20). Antalya.
- Yorulmazlar, M. ve Terlemez, M. (2020). Türkiyede Sportif Küreselleşmenin Etkisi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 81-86.
- Yüce, A. (2007). Yöneticiler Açışından Ahlak Olgusu Kavramsal Bir İrdeleme. *Bilim Eğitim ve Düşünce Dergisi*. 7 (1).
- Zorba, E. (2012). *Herkes için yaşam boyu spor*. (3. Basım). Ankara: Neyir Yayınları.